



บรรณาธิการวารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ฉบับปฐมฤกษ์ ขอให้ข้าพเจ้าเขียนเรื่องตามเสด็จสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ไปศึกษาดูงาน ณ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี เมื่อเดือนเมษายน-พฤษภาคม พ.ศ. 2530 เนื่องจากได้ตามเสด็จไปเยือนสถานที่สำคัญต่าง ๆ หลายแห่ง หากจะเล่าทั้งหมดคงยาวเกินความต้องการ จึงขอเล่าเรื่องเมืองหลวงเก่าประเทศละเมือง คือ เมืองลั่วหยางซึ่งเคยเป็นราชธานีจีนมาถึง 9 ราชวงศ์ และเป็นต้นทางของเส้นทางสายไหมอันลือชื่อ กับเมืองแกชองซึ่งเคยเป็นเมืองหลวงเก่าที่สำคัญยิ่งของเกาหลี

ศาสตราจารย์ เพ็ชรี สุมิตร*

เมืองลั่วหยาง หรือที่ชาวไทยรู้จักกันว่าเมืองลกเอี้ยงนั้น ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของมณฑลเหอหนาน บนสาขาของแม่น้ำเหลือง (ฮวงเหอ) บริเวณนี้เคยเป็นที่ตั้งเมืองหลวงเก่าของจีนมาหลายสมัย อาทิ สมัยราชวงศ์เฉียน (3870 ปีก่อนคริสต์ศักราช) ใช้ชื่อว่าเมืองเจินฟู (Zhenfu) สมัยราชวงศ์ซาง (เซียง) 16-11 ศตวรรษก่อนคริสต์ศักราช และในสมัยราชวงศ์โจวตะวันออก (771 ปีก่อนคริสต์ศักราช) มีศูนย์กลางที่เมืองเยนซี (Yenshi) ห่างจากลั่วหยางประมาณ 30 กิโลเมตร และลั่วหยางยังเคยเป็นเมืองหลวงสลับกับเมืองเซียงอาน (ซีอาน) ต่อมาอีกประมาณพันปี อาจกล่าวได้ว่า ลั่วหยางเคยเป็นเมืองหลวงจีนมาประมาณเวลาหนึ่งในสามของประวัติศาสตร์จีนทั้งหมด

* ผู้อำนวยการสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

หลายครั้งที่เปลี่ยนเมืองหลวง ลั่วหยางก็ถูกทำลายทำให้ศิลปะต่าง ๆ ต้องสูญหายไปเป็นอันมาก

เนื่องจาก สนามบินลั่วหยาง กำลังก่อสร้างอยู่ (เมษายน 2530) จึงต้องเดินทางจากปักกิ่งไปลั่วหยางทางรถไฟ ฝ่ายจีนคงมีตู้รถไฟพิเศษที่จัดเป็นห้องชุดอย่างดีไว้ตู้หนึ่งเพื่อรับรองแขกสำคัญ ดังนั้นการตามเสด็จทางรถไฟภายในประเทศจีนทุกครั้ง เขาก็นำรถตู้ขึ้นมาพ่วงต่อท้ายขบวนรถไฟ เพื่อถวายเป็นที่ประทับ

รถไฟออกจากปักกิ่งประมาณบ่าย 5 โมงเย็น สองข้างทางรถไฟ เท่าที่เห็นก่อนพระอาทิตย์ตกดิน เป็นไร่ที่ขุดร่องเพาะปลูกไว้อย่างเป็นระเบียบ จีนใช้ที่ดินให้เป็นประโยชน์ทุกตารางเมตร แทบไม่มีที่ว่างเหลืออยู่ การเพาะปลูกคงใช้แรงงานคนเป็นหลัก เพราะไม่เห็นเครื่องทุ่นแรงอยู่ที่ใดเลย เวลาค่ำนอนในรถไฟ ถึงสถานีรถไฟลั่วหยางเวลา 6 โมงเช้า คณะกรรมการการศึกษาเมืองลั่วหยางนำขบวนรถมาจอดรับบนชานชาลา เทียบขบวนรถไฟนำคณะไปพักที่โรงแรมมิตรภาพ อากาศที่เมืองลั่วหยางขมุกขมัว อาจเป็นเพราะปัจจุบันมีโรงงานอุตสาหกรรมอยู่ทั่วไป

ปัจจุบัน ลั่วหยางมีพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ที่จัดว่าเป็นหนึ่งใน 24 แห่งของโบราณสถานที่มีชื่อของจีน เป็นที่



พิพิธภัณฑ์ลั่วหยาง

รวบรวมโบราณวัตถุตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่ามีมนุษย์อาศัยอยู่บริเวณนี้ 4 หมื่นกว่าปีมาแล้ว เผยลักษณะของสังคมทาสในสมัยราชวงศ์เฉียน (2205-1766 ปีก่อนคริสต์ศักราช) เน้นมากในสมัยราชวงศ์เว่ย (Wei) - ค.ศ. 494 และราชวงศ์อื่น ๆ นอกจากนั้นก็มีพิพิธภัณฑ์หุ่นผ้าซึ่งเป็นศิลปะดั้งเดิมของจีนที่มีมานานกว่า 2 พันปี เขาใช้กาวยืดติดผ้าหลาย ๆ ชั้น จนหุ่นนั้นเหมือนคนจริง แสดงภาพต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์ ตลอดจนพิธีการต่าง ๆ

ลั่วหยางเป็นอู่อารยธรรมจีน เป็นแหล่งกำเนิดของศิลปะวิทยาและสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ อาทิ ในสมัยจักรพรรดิหยาง (ค.ศ. 604-8) แห่งราชวงศ์สุย จางเหิง (Zhang Heng) ค.ศ. 78-139 ประดิษฐ์เครื่องวัดแผ่นดินไหวขึ้นเป็นครั้งแรกในโลก ก่อนที่ชาวยุโรปจะคิดทำได้ถึง 1700 ปี เครื่องวัดแผ่นดินไหวนี้ทำด้วยทองแดง เป็นรูปทรงกระบอกตัด สลักโลหะเป็นหัวมังกร 8 หัวเรียงประดับอยู่รอบเป็นสัญลักษณ์ของทิศทั้ง 8 มังกรทั้ง 8 ตัว คาบลูกโลหะกลม และโลหะสลักเป็นคางคก 8 ตัวอ้าปากรออยู่ใต้หัวมังกร แสดงให้เห็นว่า แม้แต่การสร้างเครื่องมือวิทยาศาสตร์ก็ยังแฝงไว้ด้วยศิลปะ บักเสาทองแดงสูงประมาณ 2 เมตรเป็นแกนอยู่กลางกระบอก เวลาเกิดแผ่นดินไหวเสาทองแดงจะเอียงไปผลักร้านัด ทำให้ปากมังกรอ้าหันไปทางบริเวณที่เกิดแผ่นดินไหว ลูกโลหะกลมในปากมังกรจะหล่นเข้าปากคางคก ยังผลให้เกิดเสียงดังกังวานขึ้นเป็นสัญญาณเตือนให้รู้ว่าแผ่นดินไหวทางทิศใดและ ณ เมืองลั่วหยางนี้ ไคลุน (Cai Lun) ก็คิดผลิตกระดาษขึ้นเป็นครั้งแรกในโลก ราชบัณฑิตยสถานที่ใหญ่ที่สุดเท่าที่ปรากฏในประวัติศาสตร์จีนที่มีนักปราชญ์มาชุมนุมกันถึง 3 หมื่นคน ก็ตั้งขึ้นที่เมืองนี้ ในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันออก (ค.ศ. 25 - 220) นักประวัติศาสตร์จีนผู้มีชื่อเช่น ปานกู (Pan Ku) รวบรวมพงศาวดารราชวงศ์ฮั่นไว้ และซูเจิน

(Xu Shen) นักภาษาศาสตร์ก็เขียนตำราประวัติศาสตร์เล่มแรกเป็นคำอธิบายตัวอักษรจีน ต่อมาในสมัยราชวงศ์ซ้องภาคเหนือ สีมากวงเขียนหนังสือชื่อประวัติศาสตร์เป็นเสมือนกระจก และยังมีนักเขียนด้านต่าง ๆ อีกเป็นจำนวนมาก

ลั่วหยางได้ชื่อว่าเป็นเมืองที่มีดอกโบตั๋นงามที่สุด ชาวจีนถือว่าดอกโบตั๋นเป็นราชินีของดอกไม้ทั้งปวง เป็นดอกไม้ เพราะความงามอันอ่อนช้อยและกลิ่นอันหอมอบอวล ชาวจีนนิยมปลูกดอกโบตั๋นอย่างแพร่หลายมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์สุย (ค.ศ. 581-618) มีเรื่องเล่าว่า ในสมัยราชวงศ์ถัง พระนางบูเช็กเทียน (ค.ศ. 678) ทรงมีประกาศิตให้ดอกไม้ทุกชนิดในอุทยานที่เมืองเซียงอานซึ่งเป็นราชธานีในขณะนั้น ผลิดอกบานในฤดูหนาว ดอกไม้ทุกชนิดบานได้หมด ยกเว้นแต่ดอกโบตั๋น พระนางจึงทรงมีพระบัญชาให้กำจัดต้นโบตั๋นจากเซียงอาน มีผู้นำต้นโบตั๋นมายังลั่วหยาง ในคืนนั้น ดอกโบตั๋นก็ผลิดอกบานส่งกลิ่นหอมตลบไปทั่วเมือง ชาวลั่วหยางจึงถือว่าดอกโบตั๋นเป็นดอกไม้ประจำเมืองมาตั้งแต่บัดนั้น และถือเป็นดอกไม้ประจำชาติจีนต่อมาอีกด้วย เป็นดอกไม้ประวัติศาสตร์ที่กว๊มทุกสมัยนิยมพรรณนาถึง ปัจจุบันมีโบตั๋นชนิดต่าง ๆ กว่า 200 ชนิด



ไปชมอุทยานโบทัน ซึ่งเคยเป็นอุทยานเก่าสมัยราชวงศ์โจว ดอกโบทันบานสะพรั่งมาแล้ว 1 สัปดาห์ ปกติดอกโบทันจะบานเต็มที่ในช่วง 10 วัน ปลายเดือนเมษายน ประชาชนจากทุกสารทิศพากันมาชมเทศกาลโบทัน ในอุทยานนี้มีรูปปั้นเทพธิดาโบทัน รูปปั้นม้าวิเศษ และเต่ากายสิทธิ์ ซึ่งมีนิยายเล่าว่า ในสมัยโบราณ ทั้งม้าวิเศษและเต่ากายสิทธิ์ประทุกแผนที่และตำราข้ามแม่น้ำมายังเมืองลั่วหยาง ทั้งเต่าและม้าจึงเป็นสัตว์ยอดนิยมในลั่วหยางและในประเทศจีนทั่วไป ดังปรากฏในรูปของศิลปะต่าง ๆ

ปัจจุบันอุทยานนี้เป็นสวนสาธารณะใหญ่ มีคนมาเที่ยวกันมาก ริมทางเดินบางแห่งมีภาพทิวทัศน์อันงดงามแผ่นใหญ่ ๆ เรียงรายอยู่มาก เขาใช้กระเบื้องเคลือบสามสีแผ่นเล็ก ๆ มาประกอบกัน มองไกล ๆ เหมือนภาพวาดมาตั้งไว้ ศิลปะการประดิษฐ์เครื่องกระเบื้องสามสีนี้แพร่หลายมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถังแล้ว

หลังจากนั้น ก็นั่งรถชมเมืองลั่วหยาง ซึ่งแบ่งเป็นเขตเมืองเก่า และเขตเมืองใหม่ที่ขยายออกไปถึง 17 เท่า

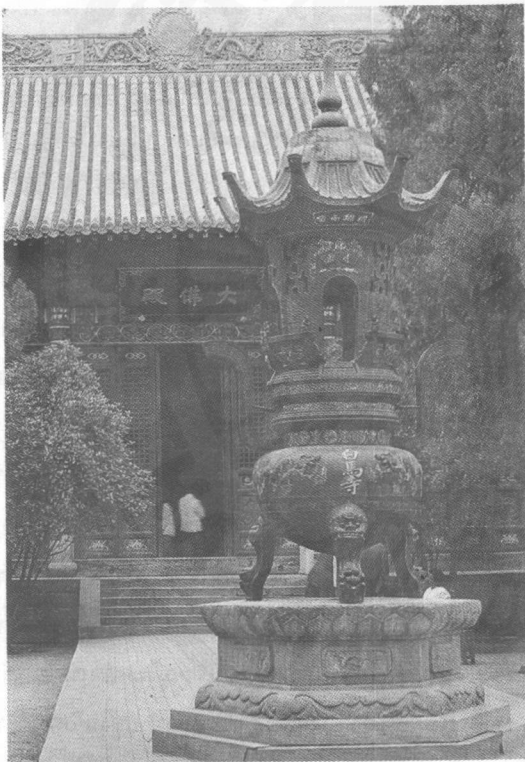


ของเขตเมืองเดิม เมืองนี้เป็นเมืองที่มีต้นไม้ดอกไม้งามมาก เมืองหนึ่ง ตามข้างถนนและในไร่นา จะเห็นต้นโพลีเนีย ซึ่งเป็นไม้ใหญ่คล้ายต้นคูณ มีดอกสีม่วงอ่อน ปลูกเรียงรายอยู่มาก เขาอธิบายว่าเป็นไม้แข็ง รากลึก ไม่ทำลายต้นไม้อื่น จึงปลูกในไร่นาได้และนิยมปลูกกันเพราะใช้ไม้ทำเครื่องเรือน ขณะนั้นเป็นฤดูใบไม้ผลิ ดอกโพลีเนียสีม่วงอมเทาบานทั่วเมือง บรรยากาคนเมืองลั่วหยางจึงมี ๗ ด้วยสีดอกไม้ดังกล่าว

ในสมัยโบราณ ลั่วหยางเป็นต้นทางของเส้นทางสายไหมอันลือชื่อ เป็นศูนย์แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ตะวันออกและตะวันตก พุทธศาสนาเผยแผ่จากอินเดียเข้าสู่จีนก็มายังเมืองลั่วหยางเป็นครั้งแรก ดังปรากฏหลักฐานอยู่ที่ วัดม้าขาว (ไปมาสี) ซึ่งเป็นวัดพุทธศาสนาวัดแรกในประเทศจีน วัดนี้อยู่ห่างไปทางตะวันออกของลั่วหยางประมาณ 13 กิโลเมตร มีประวัติว่าใน ค.ศ. 67 จักรพรรดิองค์ที่ 2 ของราชวงศ์ฮั่นตะวันออก ทรงส่งสมณทูต 2 รูป ไปอินเดีย เมื่อพระสงฆ์ทั้ง 2 รูป ไปถึงอัฟกานิสถาน ก็ไปพบพระสงฆ์อินเดีย 2 รูป พระสงฆ์ทั้ง 4 รูป จึงอัญเชิญพระพุทธรูปและพระไตรปิฎกบรรจุหีบม้าขาวกลับมายังเมืองลั่วหยาง จักรพรรดิโปรดให้สร้างวัดม้าขาวขึ้นที่หน้าวัดจะเห็นรูปปั้นม้าขาว 2 ตัวอยู่ในคอกไม้ เมื่อเข้าไปในวัด ก็เห็นรูปปั้นพระอินเดีย 2 รูป อยู่ในวิหารด้าน



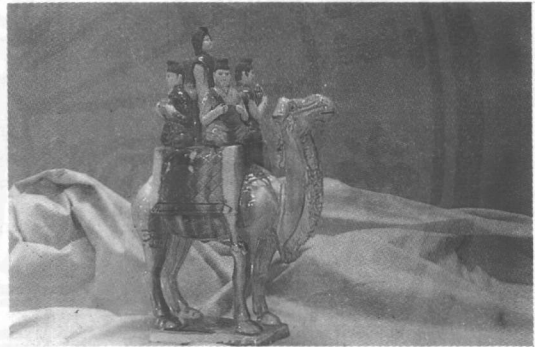
ข้างทั้งสองด้าน พระอินเดียวทั้ง 2 รูปเคยจำพรรษาอยู่ที่วัดนี้ เมื่อถึงแก่กรรมภาพ ก็สร้างสุสานไว้ในวัดนี้ด้วย เจ้าอาวาสพาไปนมัสการสุสานทั้งสอง เป็นสุสานรูปโดมกลมขนาดกลาง มีพันธุ์ไม้ปกคลุมร่มรื่น ในวิหารกลางมีพระพุทธรูปสมัยต่าง ๆ ระฆังโบราณ พระอรหันต์พันองค์ ฯลฯ แสดงให้เห็นอิทธิพลการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมจีนอินเดียในสมัยโบราณ รัฐบาลจีนปัจจุบันให้ขบ



ประมาณบูรณะวัดนี้ถึง กว่าหกแสนหยวน สังเกตว่าภายในบริเวณวัดหรือที่ต่าง ๆ ที่ไปเยือนจะมีของที่ระลึกวางไว้ขายเกือบทุกแห่ง

ต่อไปชมโรงงานศิลปะกระเบื้องสามสี ศิลปะการทำกระเบื้องสามสีนี้ เป็นศิลปะเด่นในสมัยราชวงศ์ถัง (ค.ศ. 618) พบขุดพบซากโรงงานผลิตกระเบื้องสามสีสมัยราชวงศ์ถังที่บริเวณใกล้ ๆ เมืองลั่วหยาง เป็นโรงงานแห่งแรกในประเทศจีน โรงงานปัจจุบันสร้างตามแบบโรงงาน

โบราณ ใช้วิธีปั้นดินเหนียวตากแดดให้แห้ง แล้วจึงนำไปเผาไฟด้วยอุณหภูมิสูง นำมาละลายสี 3 สี แล้วจึงนำไปเผาไฟต่อจนสีผสมงดงามและสดใสขึ้น คนงานบางพวกเคยอยู่ในสกุลทำเครื่องกระเบื้องสามสีมาหลายชั่วคน บ้างก็เคยเป็นเจ้าของโรงงานกระเบื้องสามสีมาก่อน ถึงกลางทศวรรษ 1950 จึงรวมกันเป็นชุมนุม ต่อมาก็เป็นโรงงานมีคนงานถึง 1,800 คน ผลิตศิลปะวัตถุนานาชนิด ส่วนใหญ่จำลองมาจากของโบราณ ทุกคนในคณะพากันอุดหนุนสินค้ากระเบื้องสามสีกันคนละจำนวนมาก โดยเฉพาะม้ากระเบื้องเคลือบสามสีตัวเล็ก ๆ



เวลาค่า รองผู้ว่าการมณฑลเหอหนันถวายพระกระยาหารค่าต้อนรับ มีอาหารอย่างดีพิเศษเป็นจำนวนมาก

เนื่องจากโรงแรมนี้ตั้งอยู่ใกล้สวนสาธารณะ เวลาเช้า มีคนไปเดินเล่นและออกกำลังกาย เช่น รำดาบ รำมวยจีน ฯลฯ อยู่หลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มมีครูคอยฝึกสอน การออกกำลังกายในที่สาธารณะและกระทำกันเป็นหมู่นี้เป็นปฏิบัติกันแพร่หลายทั่วประเทศจีน

ลั่วหยางเคยเป็นศูนย์กลางพุทธศาสนาที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่ง เพราะหลายราชวงศ์ที่ใช้ลั่วหยางเป็นราชธานี นับถือและสนับสนุนพุทธศาสนา ดังนั้น จึงยังคงมีโบราณสถานที่ปรากฏอิทธิพลพุทธศาสนาอยู่หลายแห่ง เช่น วัดม้าขาว ที่ได้กล่าวมาแล้วและถ้ำหลงเหมิน ซึ่งเป็นถ้ำ

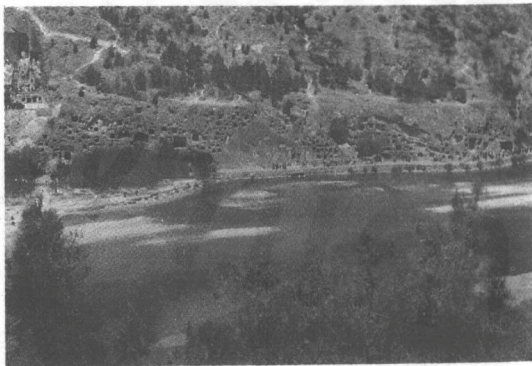
พุทธศาสนาที่มีชื่อมากที่สุดถ้ำหนึ่ง

ถ้ำหลงเหมิน (Longmen Grottoes) หรือถ้ำประตูมังกร ซึ่งเป็นถ้ำที่งดงามและมีชื่อที่สุดถ้ำหนึ่งในสามถ้ำที่มีอยู่ในประเทศจีน (อีก 2 ถ้ำคือ ที่둔หวง มณฑลกันสู ถ้ำหนึ่ง และที่หยุนกาง มณฑลชานสี อีกถ้ำหนึ่ง)

การเจาะแกะสลักภายในถ้ำนี้ แสดงให้เห็นพุทธศิลปะที่เกิดจากศรัทธาในพุทธศาสนาที่เผยแพร่จากอินเดีย มาสู่จีน และจีนได้ปรับปรุงให้เป็นจีนได้อย่างสมบูรณ์และงดงามที่สุด

ถ้ำนี้อยู่ห่างจากเมืองลั่วหยางไปทางใต้ประมาณ 13 กิโลเมตร บริเวณนั้นมีแม่น้ำอี้ (Yi) ไหลผ่านระหว่างเขาสองลูก ทำให้แลดูเสมือนเป็นช่องประตูอยู่แต่ไกล บนเนินเขาด้านหนึ่งเคยเป็นที่ตั้งของพระราชวังซึ่งจักรพรรดิทอดพระเนตรภูมิภาพของเนินเขาด้านหนึ่งซึ่งเป็นที่ตั้งของถ้ำหลงเหมินได้

ภูเขาที่เป็นที่ตั้งของถ้ำหลงเหมินนี้ประกอบด้วยยอดเขาแปลก ๆ หลายยอด มีต้นไม้อายุชั่วนานาพรรณ มีน้ำพุร้อน น้ำตก ฯลฯ บนหน้าผาด้านหนึ่งของภูเขานี้คือ ที่ตั้งของถ้ำหลงเหมิน มีแม่น้ำอี้ไหลอยู่เบื้องหน้า ถ้ำที่เจาะสลักไว้บนหน้าผาเรียงรายอยู่ มองดูแต่ไกลคล้าย



รังผึ้ง ยาวประมาณ 1 กิโลเมตร กริโบราณที่มาเยือนลั่วหยางทุกสมัยต่างเขียนบทประพันธ์ พรรณนาความงามของถ้ำหลงเหมินไว้ว่าเป็นถ้ำที่งดงามที่สุด

จักรพรรดิในสมัยราชวงศ์เว่ย (Wei) ภาคเหนือ (ค.ศ. 386 - 534) สนับสนุนพุทธศาสนามาก เริ่มสร้างถ้ำหลงเหมินนี้ประมาณ ค.ศ. 494 การก่อสร้างดำเนินติดต่อกันมาอีกหลายสมัย ราชวงศ์เว่ยตะวันออก ราชวงศ์เว่ยตะวันตก ราชวงศ์ซีภาคเหนือ ราชวงศ์โจวภาคเหนือ ราชวงศ์สุย ราชวงศ์ถัง สมัย 5 ราชวงศ์ จนถึงสมัยราชวงศ์ซ้องภาคเหนือ (ค.ศ. 960 - 1127)

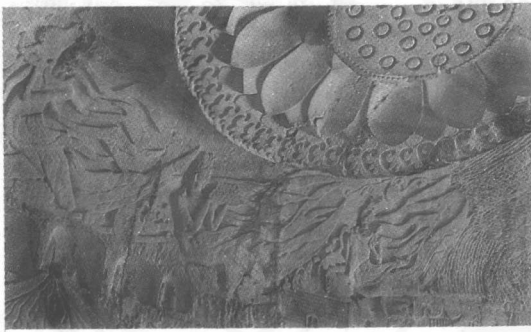
เฉพาะในสมัยราชวงศ์เว่ยนั้น สร้างถ้ำไว้ประมาณ 1 ใน 3 ส่วนของถ้ำทั้งหมด อีก 2 ใน 3 ส่วนนั้นเป็นผลงานของราชวงศ์อื่นและราชวงศ์ถัง ศิลปะแต่ละสมัยมีลักษณะต่างกันไป พระพุทธรูปสมัยราชวงศ์เว่ยจะดูขลัง ศักดิ์สิทธิ์ ส่วนในสมัยราชวงศ์ถังจะดูสง่างามและอímแอ็บ จากผลการสำรวจใน ค.ศ. 1962 มีถ้ำเหลืออยู่ทั้งหมดประมาณ 2,100 ถ้ำ พระพุทธรูปประมาณ 1 แสนองค์ ศิลปินอีกประมาณ 360 แห่ง ที่ยังคงอยู่ในสภาพดี ถ้ำหลงเหมินจึงเป็นศูนย์ศิลปะพุทธศาสนาที่สำคัญยิ่งแห่งหนึ่งในจีนและในโลก

ในระยะเวลาอันยาวนานที่ผ่านมา ถ้ำหลงเหมินถูกทำลายไปบ้าง ทั้งจากภัยธรรมชาติและภัยจากมนุษย์ ศิลปวัตถุหลายชิ้นไปปรากฏอยู่ในพิพิธภัณฑสถานยุโรปและสหรัฐอเมริกา ในระยะปฏิวัติวัฒนธรรมในทศวรรษ 1960 ศิลปวัตถุหลายชิ้นก็ถูกทำลายให้เสียหาย อย่างไรก็ตาม ศิลปวัตถุที่เหลืออยู่ยังเป็นหลักฐานประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในจีนได้เป็นอย่างดี

คณะออกเดินทางจากลั่วหยางไปทางรถยนต์ประมาณ 45 นาที ก็ถึงเขาริมฝั่งแม่น้ำอี้ เขานำขบวนรถแล่นเลียบเชิงเขาไปใกล้ถ้ำให้มากที่สุด ผ่านประตูและบริเวณขายของที่ระลึก ไปตามถนนเลียบเชิงเขา ขณะที่ประชาชนอื่นต้องเดินเข้าไปเป็นระยะทางไกล

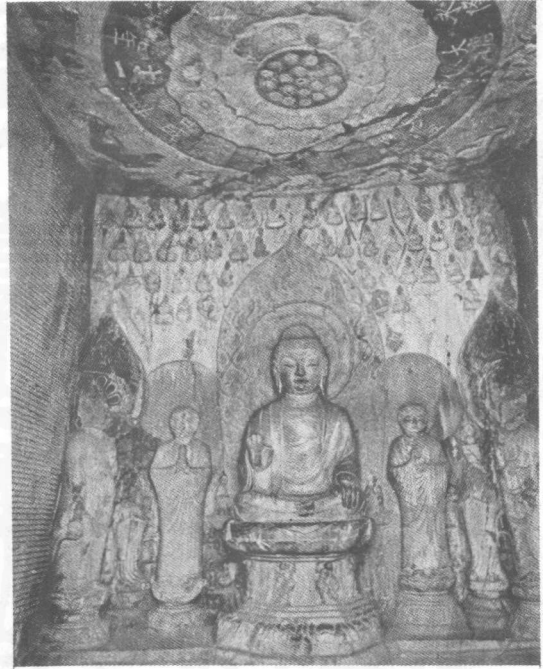
เขานำชมถ้ำต่าง ๆ บางถ้ำ อาทิ ถ้ำปินหยาง ซึ่งเป็นถ้ำที่สร้างเลียนแบบมาจากถ้ำที่จักรพรรดิซวนหู

(ค.ศ. 500-15) สมัยราชวงศ์เว่ยภาคเหนือ สร้างเพื่อถวาย
พระมารดาไว้ที่ถ้ำหยุนกางมณฑลซานสี ในถ้ำนี้มีพระ

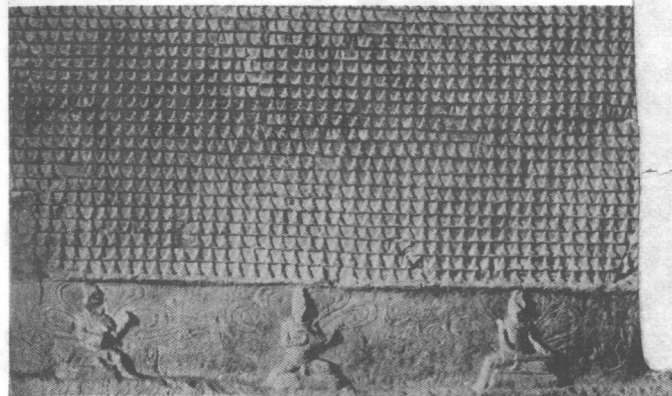


ไวโรจนพุทธคล้ายปางปฐมเทศนาพร้อมด้วยพระสาวก
เพดานถ้ำสลักเป็นรูปดอกบัว มีภาพวาดบนฝาผนังสวย
งามมาก ภิกษุทาร์กซ์อธิบายว่า บางส่วนถูกชะไปไว้ใน
สหรัฐอเมริกาแล้ว ถัดไปคือ ถ้ำวานโปตอง หรือ
ถ้ำพระพุทธรูปพันองค์ สร้างในสมัยจักรพรรดิหย่งหลง
(ค.ศ. 680) ในราชวงศ์ถัง มีรูปสลักพระองค์เล็ก ๆ
ฐานดอกบัว ในปางต่าง ๆ 54 องค์อยู่บนฝาผนังด้านหลัง
องค์พระพุทธรูปองค์ใหญ่ คือ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร
สูงประมาณ 4 เมตรประทับบนดอกบัวทั้งดงาม ฝาผนัง
ด้านเหนือและใต้มีพระแกะสลักองค์เล็ก ๆ อีก 1 หมื่นองค์
เรียงอยู่เต็มฝาผนัง ด้านล่างเป็นรูปแกะสลักนักดนตรี
และนางระบำ ฯลฯ ส่วนด้านข้างประตูเข้า มีรูปแกะสลัก
พระโพธิสัตว์กวนอิมประทับยืน หัตถ์หนึ่งถือแจกัน อีก
หัตถ์หนึ่งพาดไว้ที่อุระ น่าเสียดายว่า ส่วนหนึ่งของพระ-
พักตร์ถูกทำลายไปเสียแล้ว

ถัดไปคือ ถ้ำเลียมหัวตอง หรือ ถ้ำดอกบัว
สร้างปลายสมัยราชวงศ์เว่ยภาคเหนือ (ค.ศ. 386-534)



มีดอกบัวบานดอกใหญ่สลักอยู่บนเพดานถ้ำ มีนางฟ้า
6 องค์ในท่าประเคนของถวายทั้งสองมือ ตรงกลางถ้ำมี
พระพุทธรูป (พระพักตร์มีรอยถูกทำลาย) กับพระสาวก
ทั้ง 4 องค์คือ พระโกณฑัญญะ พระกัสปะ พระมหานามะ
และพระอัสสี บนผนังถ้ำ มีภาพวาดประกอบรูปสลักพระ-
พุทธรูปเล็ก ๆ สูงประมาณ 2 ซม. อีก 1,000 องค์เรียง

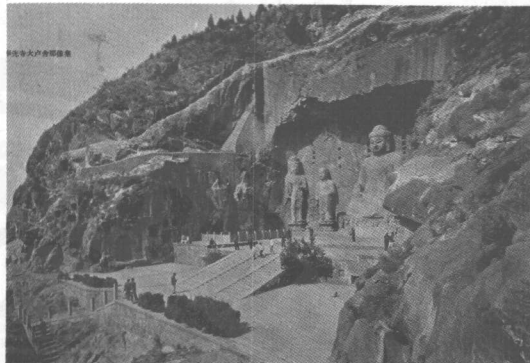


แถวประดับอยู่ เป็นศิลปะละเอียดอ่อนประณีตสวยงาม
 ากส่วนล่างของผนังมีภาพวาดชาดกต่าง ๆ และมีรูปแกะ
 สลักฝูงชนที่มานมัสการอีกด้วย นอกจากนั้นก็มีถ้ำอื่น ๆ
 อีกมาก

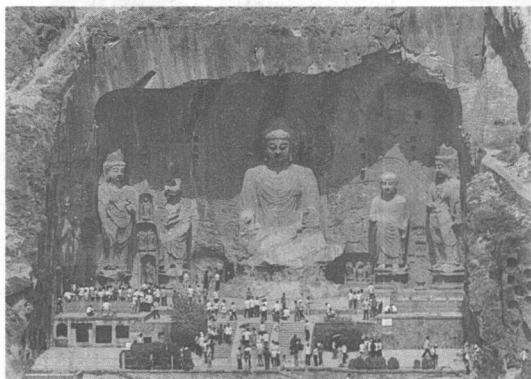
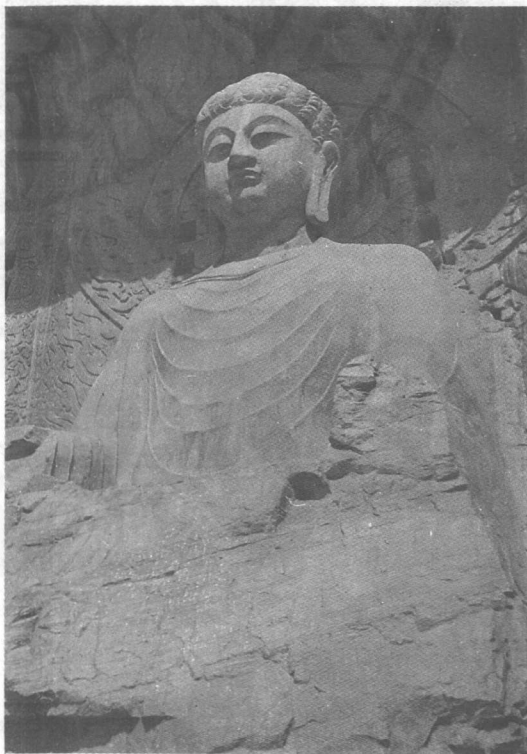
หลังจากได้บันไดที่สร้างเป็นขั้นตอน วถวนเลียบ
 ตามไหล่เขาแล้ว จะถึงลานกว้างมีถ้ำที่เด่นที่สุดที่รู้จักว่า
 ถ้ำโลคานา หรือถ้ำบูชาบรรพบุรุษหรือถ้ำเฟงเซียน
 มีจารึกสลักไว้บนหน้าผาที่โล่งแจ้งว่าผู้รับผิดชอบใน
 การสร้างถ้ำเฟงเซียนนี้ คือ พระยานโด จากวัด ซี พระสุย-
 เจียน จากวัดฟาไห่ เมืองฉางอัน (ซีอาน) และเสนาบดี
 เกษตรชื่อ เวยซี งานแกะสลักพระพุทธรูปบนลานนี้ทั้งหมด
 อาจกล่าวได้ว่างดงามและเด่นที่สุดในโลก

ถ้ำเฟงเซียนนี้เริ่มสร้างและแกะสลักมาตั้งแต่ต้นสมัย
 จักรพรรดิเกาส่ง (ค.ศ. 650-663) ในราชวงศ์ถัง และ
 สร้างเสร็จในปีที่ 2 ของสมัยจักรพรรดินางหยวน (ค.ศ.
 675) ใช้เวลาประมาณ 20 ปี ในระหว่างที่สร้างถ้ำนี้
 ใน ค.ศ. 672 พระราชินีบูเชกเทียนพระราชทานเงินจาก
 การจำหน่ายเครื่องประดับของพระนางเป็นจำนวน 2 หมื่น
 ึง เพื่อสมทบสร้างถ้ำนี้ด้วย

บนลานกว้าง จะเห็นองค์พระพุทธรูปใหญ่ปาง
 สมานิประดิษฐานอยู่กลาง แวดล้อมด้วยรูปหินสลักพระ-

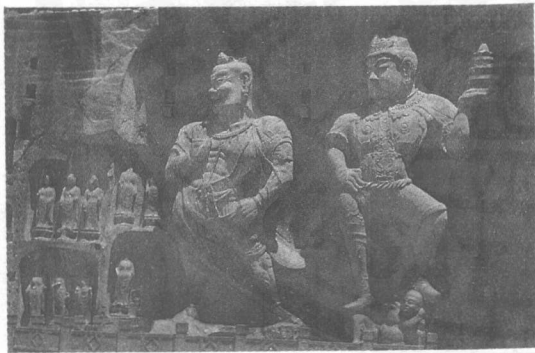


สาวกหลายองค์รวมทั้งผู้มานมัสการทุกขนาดเรียงรายไป
 องค์พระพุทธรูปใหญ่สูง 17.14 เมตร เฉพาะพระเศียรสูง
 ถึง 4 เมตร พระกรรณยาวถึง 1.9 เมตร พระเนตรลืม
 พระพักตร์อ้อมเอียงงดงาม พระนลาटकวาง ลักษณะที่ดูเด่น
 เป็นสง่าอันคล้ายพระนางบูเชกเทียน ศิลปะแกะสลักนี้จัด
 ว่ายอดเยี่ยม ปรากฏอิทธิพลศิลปะคันธาระ เช่น จีวรจีบ
 ปรืออย่างชัดเจน



พงศาวดารบันทึกไว้ว่า นายช่างต้องใช้ความสามารถอย่างสุดฝีมือ ที่จะประจักษ์ลักษณะที่งามพร้อมทุกประการไว้ในพระพุทธรูปองค์นี้ ไม่ว่าจะดูจากด้านตรงหรือด้านข้าง พระพักตร์จะดูงดงามอย่างไม่มีที่ติ ลักษณะที่น่าศรัทธาแฝงไว้ด้วยรอยพระสรวลน้อย ๆ จะปรากฏเห็นชัดทุกยาม ไม่ว่าจะเป็นเวลากลางวันหรือกลางคืน ไม่ว่าอากาศจะสดใสหรือขุ่นมัว ดังจารึกที่ปรากฏอยู่ว่า “มีพลังพระเมตตา ดังหนึ่งพระจันทร์เต็มดวงและพระอาทิตย์”

กล่าวกันว่า ผู้มาขออะไรจากพระนั้น จะได้สมหวังหรือไม่ ก็ให้ไปโอบข้อเท้ารูปหินสลักท้าวจตุโลกบาลที่ประดิษฐานอยู่ข้างขวาพระพุทธรูปองค์ใหญ่ดูก่อน ที่ข้อเท้ารูปหินสลักจึงเป็นเงาเงิน เพราะรอยคนไปโอบส่วนใหญ่จะโอบไม่รอบ จึงเป็นคติสอนใจว่า มนุษย์เราไม่ควรขอให้พระช่วยทุกอย่าง ควรช่วยตัวเอง



เมืองลั่วหยางหรือเมืองลกเอียงนี้มีประวัติผูกพันอย่างใกล้ชิดกับสมัยสามก๊ก (ค.ศ. 220-265) ในประวัติศาสตร์จีน ในช่วงเวลาดังกล่าว มีเหตุการณ์สำคัญหลายประการซึ่งยังคงมีหลักฐานอยู่ ณ เมืองลั่วหยางนี้ วีรบุรุษสมัยสามก๊กที่มีชื่อท่านหนึ่งคือ กวนอู ก็มีศาลเจ้าและสุสาน (ฝั่งแต่ศีรษะ) อยู่ในเมืองนี้ กวนอูมีชื่อเสียงอย่างยิ่งในเรื่องของความซื่อสัตย์ มีคุณธรรมอันสูงส่งจนได้รับยกย่องให้เป็นเทพเจ้า ชูลี้กวีเอกสมัยราชวงศ์ซ้องเขียนไว้ว่า

“ความเก่งกาจของกวนอูเป็นที่รับรู้ของฟ้าดิน” ส่วนจักรพรรดิเฉียนหลงในสมัยราชวงศ์ชิง ทรงสรรเสริญไว้ว่า “ชื่อเสียงของกวนอูดังประหนึ่งเสียงระฆัง”

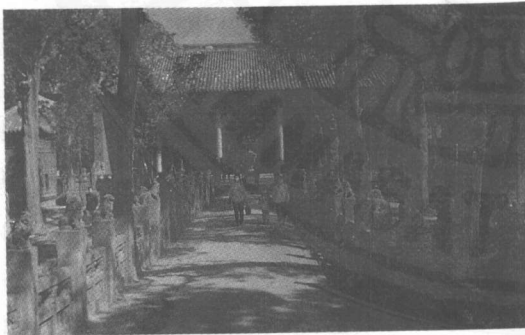
กวนอู เกิดที่มณฑลชานตง บางตำนานว่าเกิดที่เมืองโกเบ๊ย มณฑลชานสี เขามีสติปัญญาและใจกล้าหาญมาแต่เด็ก แต่เดิมเขาชื่อว่าเซียงเซ่ง และเปลี่ยนมาใช้ชื่อว่ากวนอู เขามีหน้าแดง หนวดยาว มีฝีมือจ้าวเป็นยอด กวนอูเป็นพี่น้องร่วมสาบานกับเล่าปี่และเตียวหุย ว่าจะซื่อสัตย์รักกันจนตาย และช่วยกันสู้รบเพื่อกู้ราชวงศ์ฮั่น (เล่าปี่เป็นเชื้อสายของราชวงศ์ฮั่น) กวนอูมีฝีมือในการรบ และซื่อสัตย์ต่อเล่าปี่เป็นอย่างยิ่ง ใจเอยจับกวนอูไปได้ และเกลี้ยกล่อมให้กวนอูอยู่ด้วยแต่ไม่สำเร็จ เมื่อมีโอกาส กวนอูก็หนีกลับมาอยู่กับเล่าปี่อีก เรื่องเกี่ยวกับความกล้าหาญและซื่อสัตย์ของกวนอูมีอยู่มาก ภายหลัง กวนอูถูกขุนกวนจับตัวได้และถูกประหารชีวิตใน ค.ศ. 219

หลังจากกวนอูตายแล้ว ชื่อเสียงเกียรติคุณของเขาก็เลื่องลือเป็นที่นับถือของชาวจีนทั่วไปในอดีต มีศาลเจ้ากวนอูอยู่เกือบทุกเมืองในประเทศจีน ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ้องภาคเหนือ (ค.ศ. 960-1127) จนถึงสมัยราชวงศ์ชิง (ค.ศ. 1644 - 1912) จักรพรรดิหลายสิบพระองค์ พระราชทานยศต่าง ๆ ให้แก่กวนอู เช่น สมัยราชวงศ์ซ้อง จักรพรรดิซ้องฮุยจงทรงยกย่องกวนอูให้เป็นกงอันเป็นตำแหน่งสูงสุดของขุนนางจีนและเรียกกวนอูว่ากวนกง สมัยราชวงศ์หมิง จักรพรรดิทรงแต่งตั้งกวนอูเป็นจักรพรรดิปราบมาร (ค.ศ. 1594) หลังจากกวนอูตายไปแล้วถึง 1,300 ปี ต่อมาก็เลื่อนยศขึ้นเป็นอ๋องหรือเจ้า แล้วเลื่อนเป็นเทพารักษ์ที่รู้จักกันว่ากวนตี้หรือเจ้ากวนอู บางครั้งก็เรียกว่ามูตี้ ซึ่งหมายความว่าถึงเจ้าแห่งสงคราม เพราะในสมัยราชวงศ์ชิงเกิดกบฏชาวจีนที่นับถือศาสนาอิสลาม กล่าวกันว่าเจ้ากวนอูยกทัพมาช่วยปราบกบฏให้แตกพ่ายไป จักรพรรดิดังกวางจึงทรงยกย่อง

ให้กวนอูเป็นเทพเจ้าแห่งสงคราม ชาวจีนตั้งศาลเจ้าไว้บูชาทั่วไป แม้แต่ในเกาหลีก็นับถือเทพเจ้ากวนอูเช่นเดียวกัน เพราะเชื่อว่ากวนอูบันดาลให้กองทัพญี่ปุ่นถอนไปจากเกาหลีเมื่อ 300 กว่าปีมานี้เอง

เขาพาไปชมศาลเจ้ากวนอู ซึ่งอยู่ห่างจากเมืองลั่วหยางประมาณ 4.5 ไมล์ เป็นศาลเจ้ากวนอู ที่ใหญ่ที่สุดหนึ่งในสามแห่งในประเทศจีน (อีก 2 ศาลอยู่ที่บ้านเกิดกวนอูที่ฉางปิง มณฑลชานซีแห่งหนึ่ง และอยู่ที่เต๋อหยางในมณฑลหูเป่ย์ ซึ่งเป็นที่ฝังร่างของกวนอูอีกแห่งหนึ่ง)

บริเวณศาล มีต้นไม้เก่าอายุประมาณ 4 ร้อยปีอยู่หลายต้น ต้นไม้ต้นใหญ่ทางซ้ายมือมีชื่อว่า “ห้วม้งกร” ต้นทางด้านขวามือมีชื่อว่า “หางเสื่อ” มีรากงอกขึ้นเหนือพื้นดินเหมือนขนนก ทุกครั้งที่มีการฉลองประจำปีในบริเวณลานนี้ เชื่อกันว่าทั้งม้งกรและเสื่อจะมาร่วมด้วย เล่ากันว่าในเทศกาลดังกล่าวต้นไม้ทั้งสองจะแลดูเหมือนห้วม้งกรและหางเสื่อ



ตามทางเดินเข้าศาลเจ้า มีรูปปั้นสิงโตเรียงรายอยู่ทั้งสองข้างทาง สิงโตเหล่านี้มีลักษณะต่างกันไป มีจารึกของผู้บริจาคติดอยู่ด้วย กลางลานกว้าง มีแท่นเหล็กใบมโหรีมา 2 ใบ สร้างตั้งแต่ ค.ศ. 1594 และกระถางธูปโลหะใบใหญ่สร้างในค.ศ. 1775 สำหรับผู้มาเคารพบูชา จุดธูปไหว้เส้นสรวง ที่หน้าศาลมีเจ้าโลหะปักเรียงอยู่ 2-3 อัน แต่ละอันหนักประมาณ 80 ก.ก. เชื่อกันว่าหากผู้ที่ไม่เยือก ยกขวานขึ้นได้ ก็จะได้รับโชคลาภจากเทพเจ้ากวนอู



ในศาลเจ้ามีศาลาย่อม ๆ อยู่ 4 หลัง แต่ละหลังมีรูปปั้นกวนอูในท่าต่าง ๆ คือในศาลาที่ 1 มีรูปปั้นกวนอูนั่งแท่น มองไปทางทิศใต้ มีประวัติว่ากวนอูเคยเป็นขุนพลแคว้นซู่ ถูกฆ่าตายในสงครามกับแคว้นหู่ใน ค.ศ. 219 เจ้าแคว้นหู่กลัวถูกแก้แค้น จึงตัดศีรษะกวนอูส่งไปให้ราชวงศ์เว่ยที่ลั่วหยาง ศีรษะกวนอูจึงมาฝังอยู่ ณ ที่นี้ ดังนั้นรูปปั้นกวนอูในศาลาที่ 1 จึงหันหน้ามองไปทางทิศใต้ แสดงความเกลียดชังแคว้นหู่ ศาลาที่ 2 มีรูปปั้นกวนอูทาสีเขียวเข้มขนาดใหญ่นอนอยู่ เล่ากันว่าแต่เดิมรูปปั้นนี้ลุกขึ้นนั่งเองได้ ทำให้คนตกใจกลัวกันมาก ใน ค.ศ. 1958 สมัยปฏิวัติวัฒนธรรม รูปปั้นนี้ถูกทำลายไปและปิดศาลเจ้านี้ไว้ ต่อมาเมื่อบูรณะศาลเจ้านี้ ก็สร้างรูปปั้นขึ้นใหม่ มีท่อน้ำวางอยู่ข้างหน้า ให้ผู้ชมหย่อนลูกเหล็กกลม ๆ ลงไปในท่อน้ำ ไปถูกปุ่มไฟฟ้า จะทำให้รูปปั้นกวนอูลุกขึ้นนั่งได้ เขาเล่าว่ารูปปั้นนี้สู้ของเดิมไม่ได้ มีคำจารึกเป็นภาษาจีนหน้าศาลาว่า “ซือสัถย์ช้วนรินดร” บนผนังศาลามีภาพวาดชีวิตกวนอูเป็นตอน ๆ ไป เป็นเรื่องเกี่ยวกับความ

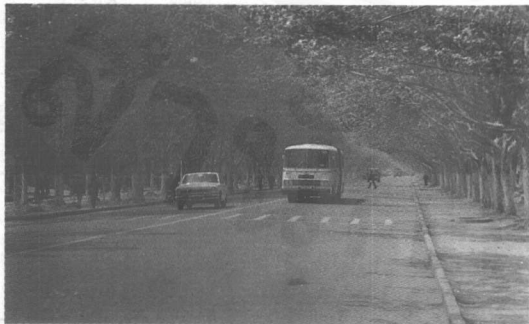
ชื่อเสียงต่อเพื่อน ความจงรักภักดีต่อประเทศและกษัตริย์ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่กวนอูได้รับการยกย่องมาก ศาลาที่ 3 มีรูปปั้นกวนอูในชุดออกศึก ในศาลาที่ 4 มีรูปปั้นกวนอูสวมมงกุฏนั่งอยู่บนบัลลังก์ขนาดด้วยบุตรชายของเขา ชื่อกวนปิงและองครักษ์ชื่อ โจวเจียง

จักรพรรดิหลายพระองค์ในสมัยราชวงศ์ซิง เช่น พระเจ้าเจียนหลง พระเจ้ากวางสู และพระนางซูสี เสด็จมาบูชาเส้นสรวงกวนอูที่ศาลเจ้านี้ ดังปรากฏมีจารึกแขวนเป็นอนุสรณ์ไว้ที่ประตูทางเข้า

ข้างศาลทั้งสองด้าน มีอาคารบรรจุหินแกะสลักจำนวน 525 แห่ง หินสลักเป็นพระพุทธรูป เจดีย์ดอกบัว สัตว์ต่าง ๆ และแผ่นหินที่ใช้เป็นโลงศพ มีลายแกะสลักเป็นชีวิตคนตาย ภาพคนตายขี้มงครในสวนสวรรค์จัดเป็นพุทธศิลป์อันงดงามยิ่ง

หลังศาลเจ้า คือสุสานศิระษะกวนอู มีรั้วกั้นระหว่างศาลเจ้ากับสุสาน เห็นเนินดินสูง แต่เขามิได้นำเข้าชม

หลังจากนั้นก็ไปชมพิพิธภัณฑสถานเจ้ากวนอู หน้าพิพิธภัณฑสถานมีต้นสนใหญ่เก่าแก่อายุกว่า 400 ปี ในพิพิธภัณฑสถาน มีพระพุทธรูปและโบราณวัตถุสมัยต่าง ๆ ที่ขุดจากหลุมฝังศพสมัยราชวงศ์เว่ยภาคเหนือ ถึงและซ้อง ตลอดจนสุสานแบบโบราณที่ยังใช้หินเพียงสองแท่งซ้อนกัน ฯลฯ



กลับจากศาลเจ้ากวนอู รถแล่นผ่านถนนต่าง ๆ เห็นป้ายเลือกตั้งติดอยู่ทั่วไป เขาเล่าว่ามีการเลือกตั้งทุก

4 ปี ประชากรในเมืองนี้มีทั้งหมด 9 แสนคน จึงเลือกผู้แทนได้ 500 คน รถแล่นผ่านนาข้าวสาละ ผ่านสนามบินที่กำลังสร้าง ไปถึงที่ตั้ง พิพิธภัณฑสถานโบราณ ซึ่งเพิ่งเริ่มสร้างขึ้นในบริเวณที่เคยเป็นสุสานเก่าสมัยราชวงศ์เว่ย ตัวอาคารสร้างเลียนแบบอาคารสมัยถัง มีบันไดหินอ่อนสีขาวแบบสมัยฮั่น ด้านหลังมีอาคารยาวที่จัดเป็นที่รวมสุสานจำลองจากทุกสมัยในประวัติศาสตร์จีน

ปัจจุบัน ในประเทศจีนขุดพบสุสานเป็นจำนวนมาก นักโบราณคดีจึงพยายามชะลอตัวอย่างสุสานต่างสมัยมารวมไว้ ณ แห่งเดียวกัน สุสานอันแท้จริงของสมัยราชวงศ์เว่ยที่แลเห็นอยู่ใกล้บริเวณนี้ ก็เป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑสถานด้วย ขณะที่ไปเยือน เขาเพิ่งชะลอสุสานมาได้เพียง 22 แห่ง เปิดให้ชมเป็นพิเศษ ยังมีได้ให้ประชาชนทั่วไปเข้าชม

สุสานแรก ๆ ที่เข้าชม เป็นสุสานของเจ้าในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตก ประกอบด้วยภาพวาดที่แสดงประวัติศาสตร์และนิยาย ภาพทิวทัศน์ต่าง ๆ ตลอดจนดวงดาวในจักรวาล สุสานเหล่านี้จำลองมาจากแบบเดิม แบ่งส่วนภายในเป็นคอกสัตว์ ห้องครัว ห้องนั่งเล่น ก่อนจะถึงห้องบรรจุศพด้านในสุด มีภาพวาดบนฝาผนังเป็นภาพกระบวนม้า 90 กว่าตัว และอื่น ๆ มีกระเบื้องลวดลายเรขาคณิต ซึ่งคงได้รับอิทธิพลจากเอเชียตะวันตกปรากฏอยู่ด้วย

เขาพาเดินลอดเข้าลอดออกเข้าชมสุสานทั้ง 22 แห่ง เนื่องจากบริเวณภายในเล็กและแคบ จึงมีผู้สนใจตามเสด็จเข้าเพียง 5-6 คน

การชะลอสุสานสมัยต่าง ๆ มารวมกันไว้ ณ ที่แห่งเดียวกันนี้ นับเป็นประโยชน์แก่การศึกษาประวัติศาสตร์และโบราณคดีอย่างยิ่ง ทำให้ผู้สนใจไม่ต้องเสียเวลาไปตระเวนชมตามสุสานของแต่ละสมัย ซึ่งแต่ละแห่งอยู่ห่างไกลกัน นอกจากเป็นประโยชน์ในด้านความรู้แล้ว ยังเป็น

ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชมเมืองลั่วหยางให้มากยิ่งขึ้น

ถัดจากพิพิธภัณฑสถานหุ่ฉง มีห้องจำลอง ขบวนพิธีแห่งศัพ เขาใช้ผ้าทากาวประดิษฐ์เป็นคนใส่เสื้อผ้าเหมือนจริง การประดิษฐ์ศิลปะหุ่นขี้ผึ้งเป็นศิลปะโบราณของจีน แสดงขบวนแห่งศัพ มีวงดนตรีนำขบวนศพ ผู้ร่วมขบวนนุ่งขาว มีญาติผู้ตายถือสิ่งของต่าง ๆ เดินตาม ขบวนเหมือนของจริง

หลังจากนั้นไปเยี่ยมชมโรงงานศิลปหัตถกรรม การแกะสลักหยกและอื่น ๆ ซึ่งเป็นศิลปะดั้งเดิมของจีน เครื่องมือแกะสลักเหมือนเครื่องกรอฟัน ต้องใช้เวลาและความประณีตเป็นพิเศษ ผลงานหยกสลักแต่ละชิ้นจึงมีราคาสูง เย็นวันนั้นก็ขึ้นรถไฟกลับปักกิ่ง

เมืองแกซอง

อีกสามสัปดาห์ต่อมา ตามเสด็จสมเด็จพระเจ้านางเธอฯ ไปเยือนประเทศสาธารณรัฐประชาชนเกาหลี วันหนึ่งขณะที่พักอยู่ที่เมืองเปียงยาง สมเด็จพระเจ้านางเธอฯ เสด็จไปที่พิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ ทรงสนพระทัยสุสานโบราณที่จำลองมาจากเมืองแกซองมาก ความทราบดีถึงท่านประธานาธิบดีคิมอิลซุง จึงให้จัดเฮลิคอปเตอร์พิเศษนำเสด็จไปเยือนเมืองแกซองในวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2530

เมืองแกซองที่คนไทยได้ยินบ่อย ๆ ว่าแกซองซีตั้น ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของสาธารณรัฐประชาชนเกาหลี เป็นเมืองเก่า แต่เดิมชื่อเมืองซองโด เคยเป็นเมืองหลวงของราชวงศ์โครีโอในระหว่าง ค.ศ. 938-1392 ราชวงศ์โครีโอรวม 3 อาณาจักรที่แตกแยกกันอยู่ คือ แพคซี (ค.ศ. 926) ซิลลา (ค.ศ. 935) ปักเจ (ค.ศ. 936) เข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ เป็นครั้งแรก นำแบบการปกครองของราชวงศ์ถึงในประเทศจีนมาเป็นตัวอย่าง เพราะสมัยนั้นถือว่าจีนเป็นประเทศที่เจริญที่สุดในโลก

เนื่องจากแกซองเป็นเมืองหลวงอยู่นานกว่า 4 ร้อยปี จึงมีความเจริญต่าง ๆ อยู่มาก เกาหลีรับอิทธิพลวัฒนธรรมจีนมาเกือบทุกด้าน เช่น พุทธศาสนามีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมเกาหลีในสมัยนั้นอย่างมาก วัดเป็นศูนย์กลางของการศึกษาเล่าเรียน เป็นศูนย์รวมพลังต่อต้านการรุกรานของชนต่างชาติ ความเจริญของพุทธศาสนาทำให้เกิดพุทธศิลปะนานาประเภท เช่น การสร้างวัด พระพุทธรูป ถ้าพระพุทธรูปต่าง ๆ ศิลปะการลงรักฝังมุก การแกะสลัก ฯลฯ นอกจากนั้น ยังมีความเจริญด้านการแพทย์ การฝังเข็ม การใช้ยาสมุนไพร เกาหลีเป็นแหล่งผลิตหนังสือที่มีชื่อ เพราะรับแบบตัวพิมพ์ไม้สลักจากจีน มาดัดแปลงเป็นตัวพิมพ์โลหะ จึงสามารถพิมพ์พระไตรปิฎกออกเผยแพร่มากกว่าหมื่นเล่มในสมัยดังกล่าวได้

ในคริสต์ศตวรรษที่ 11 ชื่อของราชวงศ์โครีโอเป็นที่รู้จักกันทั่วไป จนคนภายนอกนิยมเรียกชื่อโครีโอ (Koryo) ว่าโครี (Korea) ซึ่งใช้เป็นชื่อประเทศเกาหลีสืบต่อมาจนทุกวันนี้

แกซองตั้งอยู่ใกล้เส้นขนานที่ 38 ดังนั้นในระหว่างสงครามเกาหลี (ค.ศ. 1945-7) เมืองนี้จึงตกอยู่กับฝ่ายสหประชาชาติบ้าง และอยู่กับฝ่ายเกาหลีเหนือบ้าง ตามข้อตกลงสงบศึกพินมุนจอง ค.ศ. 1953 ก็ระบุให้แกซองอยู่กับฝ่ายเกาหลีเหนือ ปัจจุบันมีประชาชนประมาณ 2 แสนคน และเนื่องจากเคยเป็นเมืองเก่า จึงมีโบราณวัตถุอยู่มาก

ใช้เวลาบินจากเปียงยางประมาณ 50 นาทีก็ถึงเมืองแกซอง สนามบินแกซองเหมือนสนามบินชั่วคราวอยู่กลางทุ่ง เจ้าหน้าที่เมืองแกซองนำขบวนรถมารับเข้าเมือง ถนนไม่ค่อยดีนัก เหนียวไปชม พระราชวังมันโวลแด ซึ่งสร้างขึ้นในบริเวณที่เห็นพระจันทร์เต็มดวงสวยที่สุด จึงได้ชื่อว่า มันโวลแด (มัน - เต็ม, โวล - พระจันทร์, แด - สถานที่) เมื่อสร้างพระราชวังนี้ ก็สร้างกำแพงเมืองบน

เทือกเขาโดยรอบอีกด้วย ยังมองเห็นซากกำแพงเมืองอยู่ แต่ไกลบนไหล่เขา สิ่งที่น่าประหลาดใจคือ มีแผนผังที่เขาบอกว่าเป็นรูปของพระราชวังมันโวลแต่อยู่แผ่นหนึ่ง

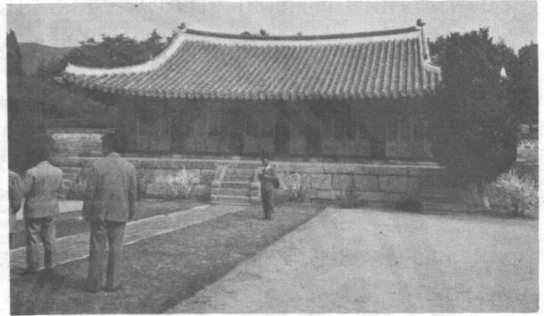


ตั้งอยู่เชิงบันไดหินสูงชันไปบนเนิน เมื่อขึ้นบันไดไปบนเนินแล้ว จะเห็นมีซากเสาหินเรียงอยู่ด้านยาว 9 ตอ และด้านขวาง 3 ตอ พระราชวังเดิมคงสร้างตามแบบจีน คือ มีพระที่นั่ง 3 องค์เรียงถัดกันเข้าไป พระราชวังนี้ ปฐมกษัตริย์ราชวงศ์โคริโอบริดให้สร้างขึ้นใน ค.ศ. 918 เนื่องจากตั้งแต่เดิมสร้างด้วยไม้ จึงถูกทำลายไม่มีสิ่งใดเหลือ นอกจากซากเสาหินที่เห็นอยู่นั้น

หลังจากนั้นก็เดินทางต่อไปชม พระราชวังโบราณ ซึ่งกษัตริย์องค์ที่ 11 ของราชวงศ์โคริโอบริดให้สร้างขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1048 ใช้เป็นที่ประทับพักผ่อนและเสด็จออกมารับแขกเมือง ต่อมาในสมัยราชวงศ์ลี (หลัง ค.ศ. 1392) ใช้เป็นสถานศึกษาของข้าราชการ และถูกเผาไปใน ค.ศ. 1592 และราชวงศ์ลีสร้างขึ้นใหม่ตามแบบเดิมใน ค.ศ. 1602



พระราชวังชุดนี้สร้างตามแบบจีน คือประกอบด้วยพระที่นั่งสามองค์สร้างเรียงกันเข้าไป แม้เกาหลีจะรับศิลปะการก่อสร้างต่าง ๆ จากจีน แต่ก็นำมาดัดแปลงให้ดูสง่างาม ขนาดย่อมกว่า ฝีมือก่อสร้างจึงประณีตเป็น

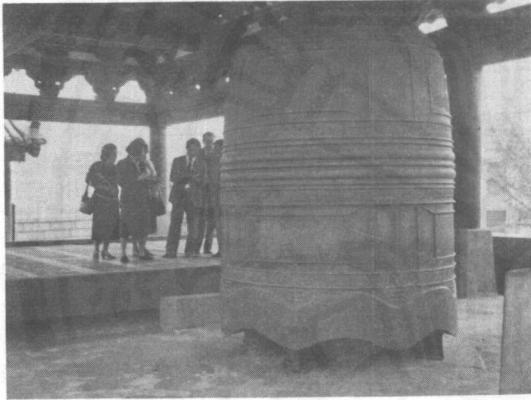


เอกลักษณ์ของเกาหลี ที่น่าสังเกตคือมีธรณีประตูทั้งที่รั้วและในพระที่นั่งทุกแห่งด้วย



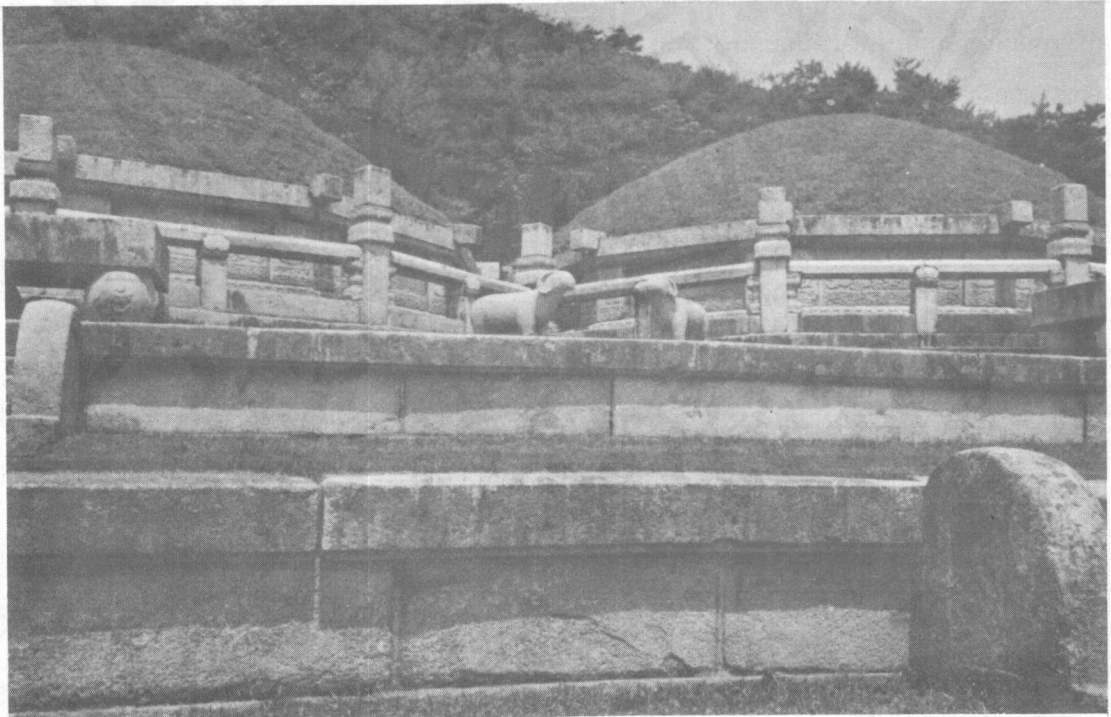
ต่อไปแวะชม สะพาน ชุน จุก โก ซึ่งสันนิษฐานว่าสร้างมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์โคริโอบริดเช่นเดียวกัน มีเรื่องเล่าว่า ณ ที่นี้ เคยเป็นที่ประหารขุนนางผู้ซื่อสัตย์ที่ถูกใส่ร้ายชื่อ จง มอง จู ภายหลังกษัตริย์ทรงประจักษ์ในความซื่อตรงของ จง มอง จู โปรดให้ปิดกั้นบริเวณนี้มีให้คนเดินผ่านถึง 1,300 ปี ต่อมาใน ค.ศ. 1780 จึงสร้างสะพานปิดเชิงสะพานด้านหนึ่ง มีศาลาเล็ก ๆ ที่เขียนสดุดี จง มอง จู ไว้ แล้วก็มีอุทยานย่อม ๆ อยู่อีกด้านหนึ่ง ผังตรงข้ามถนนมีสิ่งก่อสร้างแบบโบราณเรียกว่า ศาลาเมี้ยวซง ประจุมีแท่งศิลาสูงตั้งอยู่บนหลังเต่าหินมีมา 2 ตัว บนแผ่นศิลานั้นเป็นลายพระหัตถ์กษัตริย์สดุดี จง มอง จู ไว้เป็นอนุสรณ์สถานที่น่าสนใจแห่งหนึ่ง

เดินทางต่อไปชมประตูเมืองสมัยโคริโอ แต่เดิมแกของมีประตูเมือง 7 ประตู บัดนี้เหลือเพียงประตูเดียวชื่อว่า ประตูน้ำ แด มุน (Nam Dae Mun) ประตูนี้เป็นประตูที่สร้างขึ้นใหม่ตามแบบประตูเดิม ซึ่งถูกทำลายไปแล้ว บริเวณโดยรอบมีต้นไม้ที่กำลังผลิดอกออกใบดงาม บันไดขึ้นไปบนหอค่อนข้างชันสูง บนหอเป็นศาลากว้าง มองเห็นบริเวณเมืองโดยรอบ มีระฆังเก่าใบใหญ่



อยู่ใบหนึ่งสูงประมาณ 2 เท่าตัวคน ระฆังใบนี้เป็นระฆังเก่าหนึ่งในห้าใบของเกาหลี (อีก 2 ใบอยู่ที่เปียงยางและจุงจู อีก 2 ใบอยู่ในเกาหลีใต้) รอบระฆังแกะสลักเป็นพระพุทธรูปปางต่าง ๆ มีจารึกหลายภาษาใจความว่า “ความเจริญรุ่งเรืองอันถาวร” อยู่รอบระฆัง ระฆังเก่าใบนี้เคยประดิษฐานอยู่ในวัดเก่าชื่อ ยน ฮก ซา ซึ่งถูกเผาใน ค.ศ. 1563 จึงย้ายระฆังนั้นมาแขวนไว้ที่หอประตูนี้ และจะตีระฆังวันละ 2 ครั้ง คือเวลาตี 4 เป็นเวลาเปิดประตู และเวลา 4 ทุ่มเป็นเวลาปิดประตู ระฆังนี้ถ้าตีเวลากลางคืนจะดังไปไกลถึง 8 กิโลเมตร

หลังจากนั้น ก็เดินทางต่อไปยังสุสานแผ่ของกษัตริย์กยองมิน (ค.ศ. 1351 - 1374) บริเวณโดยรอบสุสาน เก็บไว้สะอาด เป็นระเบียบ แม้จะมีได้มีกำหนดการเสด็จมาเยือนล่วงหน้า สถานที่นี้คงเป็นที่ดงามที่สุดที่ได้รับการเลือกสรรมาแล้ว แวดล้อมด้วยขุนเขาอันดงามอยู่โดยรอบ



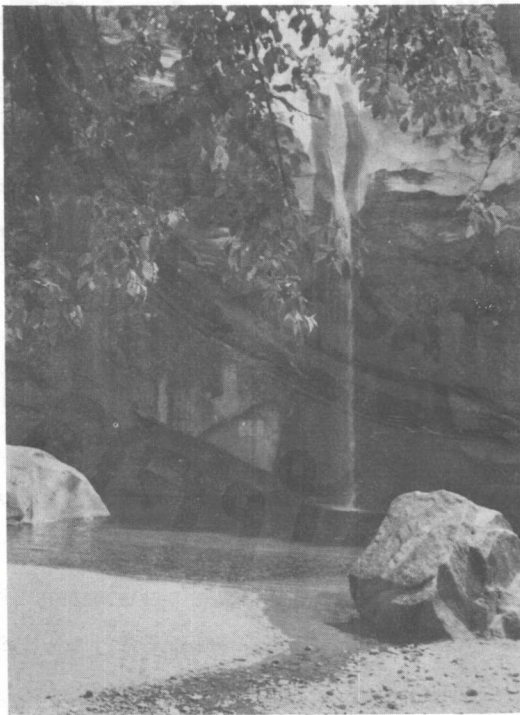
ภาพที่เห็นเบื้องหน้า คือสุสานแผด เป็นเนินกลมเขียวชอุ่ม 2 เนินคู่กันอยู่บนลานสูง ต้องขึ้นบันไดหินไปเป็นขั้น ๆ ถึงลานแรก จะเห็นแท่นหินใหญ่สำหรับตั้งเครื่อง เช่นสังเวีย ขนาบด้วยเสาหินสูงสองข้างที่เคยใช้สำหรับผูกม่านกันเวลามีพิธีเล่นสรวงบูชา ขึ้นบันไดไปถึงลานอีกชั้นหนึ่ง เห็นหินสลักเป็นรูปคนและสัตว์ขนาดใหญ่ ๆ เรียงรายอยู่ เมื่อขึ้นไปถึงลานชั้นบนสุดที่สร้างสุสานปรากฏรูปหินสลักขนาดใหญ่เรียงรายอยู่รอบสุสาน เขามิได้เปิดให้เข้าไปชมในสุสาน เพียงแต่บอกเล่าว่าภายในมีช่องติดต่อมองดูกันได้ มีภาพวาดบนฝาผนังทั้ง 12 ทิศ เป็นรูปพระอาทิตย์ พระจันทร์ ดวงดาวต่าง ๆ เทวดา นางฟ้า ฯลฯ สุสานนี้เคยถูกปล้นหลายครั้ง จึงไม่มีของมีค่าสิ่งใดหลงเหลืออยู่แล้ว

ชมสุสานแห่งความรักพอสมควรแก่เวลาแล้ว ก็ตามเสด็จต่อไปยังไร่โสม โสมเกาหลีนี้มีชื่อไปทั่วโลก มีสรรพคุณบำรุงกำลังและรักษาโรคนานาชนิด และปัจจุบันยังผลิตเผยแพร่ในรูปแบบเครื่องสำอางค์และเครื่องสำอางประเภท เห็นร่องยาว ๆ ปลูกต้นโสมเรียงรายไป ทุกรอบปักเสาทำหลังคา ใช้พลาสติกขึงแล้วใช้ฟางคลุมกันแดดลม ฝน ต้นโสมที่เห็นปลูกเรียงอยู่ใต้เพิงนั้น สูงประมาณ 15-20 ซม. มียอด 4 ยอด ๆ ละ 5 ใบ เขาบอกว่าต้นโสมขนาดนี้ปลูกมา 4 ปีแล้ว ต้นโสมส่วนใหญ่จะแตกกิ่งปีละยอด โสมเป็นพืชที่มีรากลึก หน้าหนาวใบจะแห้งร่วงแต่หัวยังอยู่ และแตกใบใหม่ในฤดูใบไม้ผลิ วิธีปลูกโสมที่นิยมกันมี 3 วิธีคือ 1. ใช้เมล็ดเพาะเป็นหลุม ๆ 2. ใช้เมล็ดหวาน วิธีนี้รัฐบาลใช้ได้ผลดี 3. ขึ้นเองตามธรรมชาติ เมื่อต้นโสมอายุได้ประมาณ 5-7 ปี ก็จะสามารถตัดหัวได้ วิธีขุดต้องขุดอย่างถนอม โสมต้นหนึ่งจะมีหัวเดียว โสมเป็นพืชปลูกยากใช้เวลาหลายปี ในเกาหลี รัฐบาลเป็นผู้ลงทุนจึงไม่มีปัญหา

จากนั้น ก็ตามเสด็จต่อไปยังน้ำตกปักกยอน ถนนที่

ไปน้ำตกไม่เดินสัก สองข้างทางเป็นไร่นาเพาะปลูกผักและข้าวสาลี เห็นทหารและคนงานนั่งพักรวมอยู่เป็นกลุ่ม ๆ คงเป็นเวลาพักกลางวัน ทุกอย่างเขียวสงบดีมาก ตลอดทางที่ไปไม่มีรถแล่นสวนทางเลย

เมื่อถึงบริเวณน้ำตก เป็นเวลาบ่ายเกือบ 2 โมงแล้ว เขาพาเข้าไปนั่งพักในอาคารหลังแรกก่อน แล้วจึงพาเดินไปตามทางเดินที่ฝังหินก้อนไว้ สองข้างทางเดิน มีไม้ป่านานาชนิดและต้นไม้ใหญ่บางต้นกำลังออกดอกสีขาวอมม่วงเต็มต้น เขานำขึ้นไปชั้นบนของอาคารที่ 2 บนระเบียงกว้างนี้เขาจัดโต๊ะอาหารเป็นโต๊ะกลมไว้ 3 โต๊ะ โต๊ะกลาง ซึ่งจัดเป็นที่ประทับให้ทอดพระเนตรน้ำตกอย่างชัดเจนนั้น ถูกแดดส่องผู้ร่วมโต๊ะเสวยครึ่งหนึ่งที่จำได้มีท่านทูตไทยประจำกรุงปักกิ่ง เจ้าภาพท่านหนึ่งและผู้เขียนเอง ต้องนั่งกลางแดด นายกเทศมนตรีกล่าวต้อนรับแล้ว เชิญกินอาหาร เพราะบ่ายมากแล้ว อาหารที่เขาจัดให้ในวันนั้นเป็นอาหารเกาหลีขนานแท้ดั้งเดิม ประกอบด้วยอาหารจัดใส่ถ้วยกระเบื้องเล็ก ๆ มีฝาปิดนับได้จำนวน 32 ถ้วย อาหารเกือบทุกชนิดใช้โสมปรุงผสมด้วย เช่น ต้นโสมผัดน้ำมัน ใบโสมผัดเห็ด ไก่ตุ๋นโสมหันเป็นแว่น ๆ รากโสมเชื่อมน้ำผึ้ง ฯลฯ มีเหล้าโสมรสขมคล้ายยาให้ดื่มตลอดรายการ ระหว่างรับประทานอาหาร เขาก็บรรยายสรรพคุณของอาหารต่าง ๆ หลังอาหาร สมเด็จพระตำรับสวดยิ่งแล้วเขานำเสด็จข้ามสะพานเล็ก ๆ ไปยังก้อนหินใหญ่มหึมาก้อนหนึ่ง เห็นน้ำตกได้ในระยะใกล้มาก น้ำตกปักกยอนนี้ ไหลลงสู่แอ่งน้ำที่มีรูปร่างคล้ายฟักทอง มีประวัติเล่าว่า ปักจินซา นักดนตรีมีชื่อเสียงคนึงเป่ายลย์ที่บริเวณน้ำตกนี้ มาพบกับนางมัจจุรผู้จิตใจเสียงเพลงมาก ถึงกับนำปักจินซากลับไปเป็นคู่ครองที่ได้บาดาล นิยายอีกเรื่องหนึ่งก็เกี่ยวกับก้อนหินมหึมาที่ชื่อว่า ยองเป่า ซึ่งหมายถึงหินมังกร มีเรื่องเล่าสืบต่อกันมาว่า นายพลผู้หนึ่งยกทัพกลับมาตั้งเดิมเหล่าที่นี้ เขารู้สึกว่าก้อนหินก้อนนี้



เคลื่อนได้ สำนวณดูก็พบว่ามิมังกรนอนขดอยู่ใต้หินนี้
จึงส่งไปไว้ที่ภูเขานี้

น้ำตกล้นดูใสสะอาด น่าเย็นสบายมาก ที่แก่งของ
วันนั้น แดดจัดค่อนข้างจะร้อน ขากลับเดินมาถึงศาลา
กลางทาง เขานำโสมทุกชนิดมารอจำหน่ายให้ ชนิดส่า-
เร็จรูปเป็นซองบรรจุห่อละ 25 ซองนั้น ขายดีที่สุด ราคา
ห่อละ 15 วอน (1 วอน - 12 บาท) ส่วนโสมหัวนั้นมียา
ตั้งแต่หลักร้อย หลักพัน ไปจนถึงหลักหมื่น จึงมีผู้ซื้อน้อย
หลังจากนั้นก็ขึ้นรถตามเสด็จกลับเข้าเมือง เพื่อเดินทาง
กลับเปียงยาง เพราะมีกำหนดไปชมการแสดงที่เปียงยาง
ในคืนวันนั้น

มีข้อสังเกตที่น่าพอใจว่า ทั้งสาธารณรัฐประชาชน
จีนและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี ต่าง
อนุรักษ์โบราณสถานต่าง ๆ ไว้ดีมาก ซึ่งเป็นประโยชน์แก่
ผู้สนใจทั่วไป ได้ประโยชน์คุ้มค่าสมดังคำที่ว่า สิบ
ปากว่าไม่เท่าตาเห็น นอกจากได้ศึกษาความรู้เพิ่มเติม
แล้ว การตามเสด็จครั้งนี้ช่วยเพิ่มพูนสัมพันธไมตรีอันดียั
กับประเทศทั้งสอง อันจะยังผลในการติดต่อแลกเปลี่ยน
ในด้านต่าง ๆ ต่อไปในอนาคต